

FYS1210

Robin A. T. Pedersen

January 23, 2016

Contents

1	Forord	2
2	Uke 3	2
2.1	Elektrisitet	2
2.1.1	Ladning	2
2.1.2	Strøm	3
2.1.3	Spenning	4
2.2	Leder, isolator, halvleder	4
2.3	Ohms lov	4
2.4	Serie- og parallellkobling	5
2.4.1	Seriekobling	5
2.4.2	Parallellkobling	5
2.5	Kirchhoff	5
2.5.1	Kirchhoffs lov om strømmer	5
2.5.2	Kirchhoffs lov om spenninger	6
2.5.3	Spenningsdeler	6
2.6	Superposisjon	6
2.6.1	Eksempel	6
3	Uke 4	10
4	Uke 5	10
5	Uke 6	10
6	Uke 7	10
7	Uke 8	10
8	Uke 9	10
9	Uke 10	10
10	Uke 11	10

11 Uke 12	10
12 Uke 13	10
13 Uke 14	10
14 Uke 15	10
15 Uke 16	10
16 Uke 17	10
17 Uke 18	10
18 Uke 19	10
19 Uke 20	10
20 Uke 21	10
21 Uke 22	10
22 Uke 23	10

1 Forord

Dette dokumentet er hovedsaklig skrevet for meg selv i et forsøk på å tvinge hjernen min til å behandle informasjonen inneholdt i pensum. Kanskje vil det bli noe andre kan bruke hvis de ikke gidder å lese hele læreboka, eller det kan brukes som oppsummering før eksamen?

Se etter feil og si ifra hvis du gidder.

2 Uke 3

Kap. 1, s.27-40
 Kap. 4, s.97-118
 Kap. 5, s.131-141
 Kap. 7, s.194-203

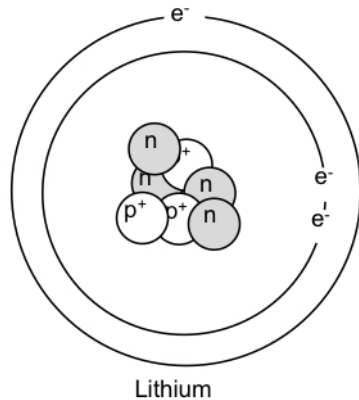
2.1 Elektrisitet

2.1.1 Ladning

Atomet

Vi vet fra ungdomsskolen at atomer består av protoner, nøytroner og elektroner. Elektronene e^- er negativt ladet og protonene p^+ positivt. Protoner og

nøytroner er i atomets kjerne, mens elektronene ligger i ”yttre skall”.
 Et ion er et atom med enten flere elektroner enn protoner, eller motsatt. Hvis det er flertall av elektroner kalles ionet negativt ladet.

Bohr model of Lithium (Li)

Enhet

SI enheten for ladning er Coulomb (C). $1\text{ C} = 6.24 \times 10^{18}e$
 Hvor e står for elementærladning, den elektriske ladningen til et proton.
 Ladning er rett og slett en egenskap en partikkel kan ha som spiller en rolle i elektromagnetisk kraft.

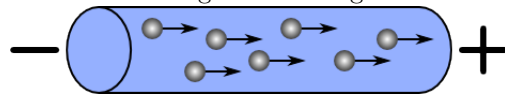
2.1.2 Strøm

Frie elektroner i bevegelse

Hvis et elektron slipper løs fra et atom kan det bevege seg fra et atom til et annet. Når slike ”frie elektroner” beveger seg gjennom gjennom en ledning har vi det som kalles elektrisk strøm.

Strømretningen er definert som den retningen elektronene beveger seg. Altså fra negativ til positiv.

NB! Det har lenge vært vanlig å definere strømretningen motsatt fra dette.

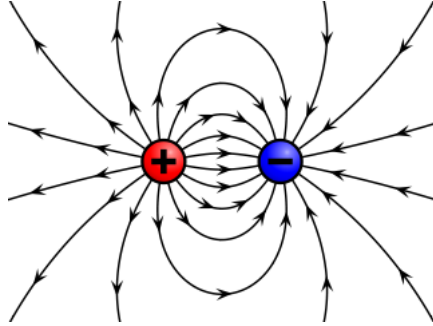
Enhet

Strøm måles etter hvor mange ladninger som passerer et punkt i løpet av et sekund. SI enheten for strøm er Ampere (A) $1\text{ A} = C/s$

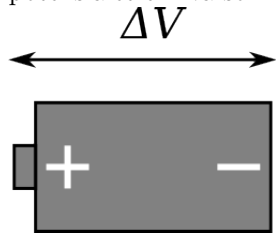
2.1.3 Spenning

Potensiale

Negativt ladde partikler har en tiltrekkende kraft og positive partikler har en frastøtende kraft. Hvis du plasserer en negativ og en positiv partikkel ved siden av hverandre vil de bli tiltrukket av hverandre. På samme måte vil to like partikler frastøte hverandre.

Et batteri har en negativ og en positiv pol. Det vil være potensiale for en elektromagnetisk kraft som trekker de ladde partiklene mot hverandre. Dette potensialet er hva som kalles spenning.

Enhet

SI enheten for spenning er volt (V)

Hvor J står energienheten Joule og C er Coulomb.

$$1 \text{ V} = J/C$$

2.2 Leder, isolator, halvleder

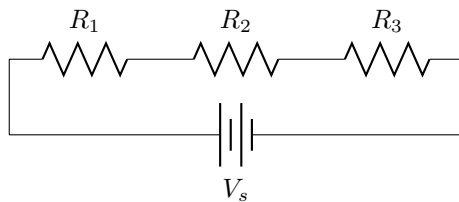
TODO: motstand, ledningsevne.

2.3 Ohms lov

TODO

2.4 Serie- og parallellkobling

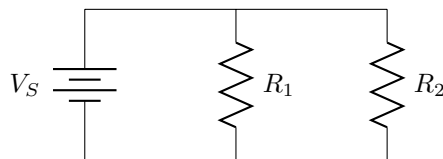
2.4.1 Seriekobling

I denne kretsen er 3 motstander koblet sammen i serie. Den totale motstanden i en seriekobling er gitt ved:

$$R_{total} = R_1 + R_2 + \dots + R_n$$

2.4.2 Parallellkobling

Den totale motstanden i en parallellkobling gis via den *inverse* av totalen.

$$\frac{1}{R_{total}} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2} + \dots + \frac{1}{R_n}$$

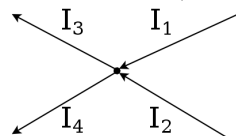
Tilfellet med kunn to motstander kan forenkles.

$$R_{total} = \frac{R_1 \cdot R_2}{R_1 + R_2}$$

2.5 Kirchhoff

2.5.1 Kirchhoffs lov om strømmer

Summen av strømmene rundt et knutepunkt er null. Eller sagt annerledes, summen av strømmene inn er lik summen av strømmene ut.

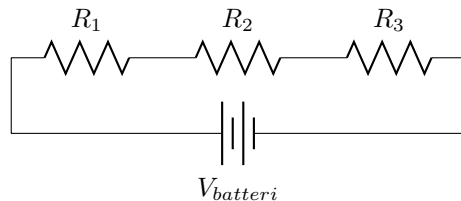

$$I_1 + I_2 = I_3 + I_4$$

2.5.2 Kirchhoffs lov om spenninger

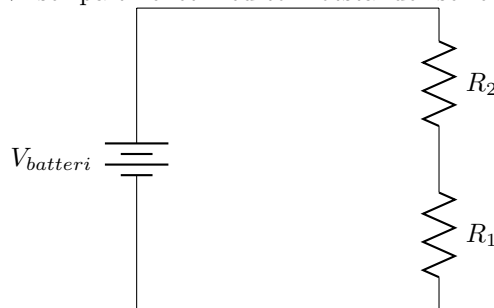
Summen av alle spenninger i en krets er null.

$$V_{batteri} = V_1 + V_2 + V_3$$

2.5.3 Spenningsdeler

Vi ser på tilfellet med to motstander seriekoblet til et batteri.

Hva er spenningen V_1 over motstanden R_1 ?

$$V_1 = \frac{R_1}{R_1 + R_2} \cdot V_{batteri}$$

Du kan tenke på det som dette:

Hvor stor del av kake tar R_1 ? sin rettfærdige andel: $\frac{R_1}{R_1 + R_2}$

Hvor mye kake er det egentlig? $V_{batteri}$

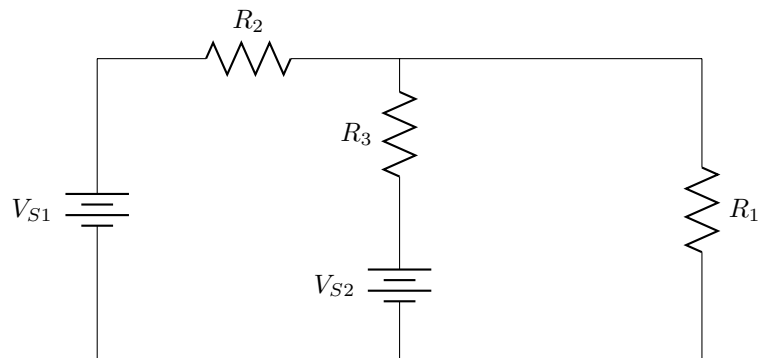
2.6 Superposisjon

Superposisjonsprinsippet brukes til å finne verdier i kretser med mer enn én spenningskilde. For å finne spenningen rundt en komponent ser man på bidraget fra én spenningskilde om gangen. Når bidraget fra alle kildene er funnet, legger man det sammen for å få totalverdien.

2.6.1 Eksempel

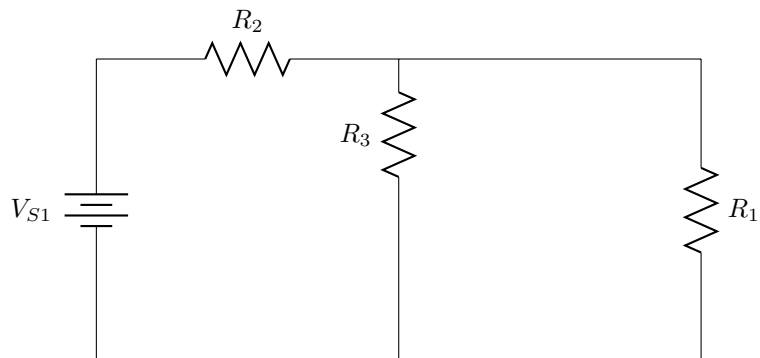
Krets med to spenningskilder

$$V_{S1} = 15 \text{ V}, \quad V_{S2} = 3 \text{ V}, \quad R_1 = R_2 = R_3 = 1 \text{ k}\Omega$$

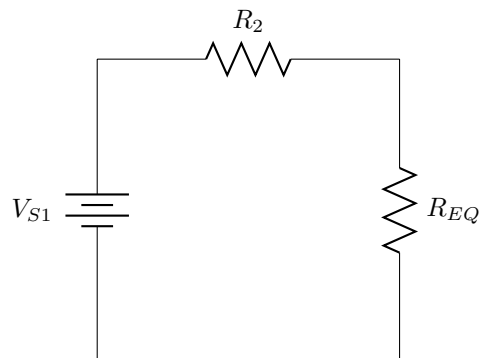

I denne kretsen er det to spenningskilder som begge bidrar til å skape spenning V_1 rundt motstanden R_1 .

Bidrag fra første spenningskilde

Vi later som den ene spenningskilden V_{S2} ikke eksisterer og regner ut bidraget fra V_{S1} .

Motstandene R_1 og R_3 danner en parallellkobling som vi kan betrakte som én motstand R_{EQ} .

Siden R_1 og R_3 er parallellkoblet får man R_{EQ} via den *inverse*.

$$\frac{1}{R_{EQ}} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_3}$$

Eller, siden det bare er to motstander, via forenklingen.

$$R_{EQ} = \frac{R_1 \cdot R_3}{R_1 + R_3} = \frac{1 \cdot 1}{1 + 1} = \frac{1}{2}$$

Spenningen over R_1 vil være den samme som over R_3 , fordi de er parallellkoblet.

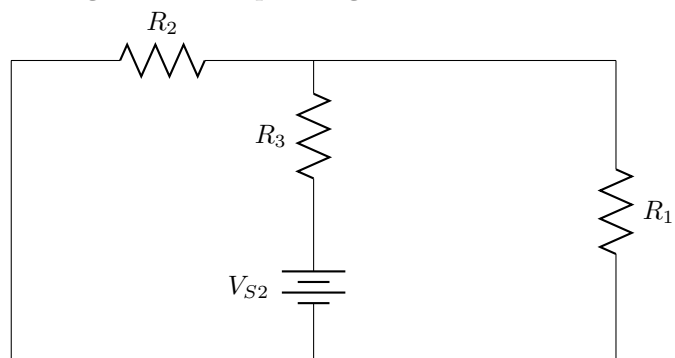
Det er den samme spenningen som over hele R_{EQ} .

Siden vi vil finne spenningen over R_1 holder det da å regne ut spenningen over R_{EQ} .

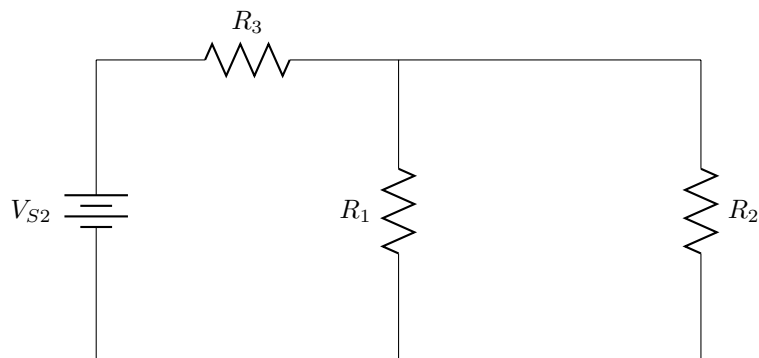
$$V_{EQ} = V_{1(S1)} = \frac{R_{EQ}}{R_{EQ} + R_2} \cdot V_{S1} = \frac{\frac{1}{2}}{\frac{1}{2} + 1} \cdot 15 = 5 \text{ V}$$

$V_{1(S1)}$ er da den delen av spenningen V_1 forårsaket av V_{S1} .

Bidrag fra andre spenningskilde

Denne gangen later vi som V_{S1} ikke eksisterer.

Tegnet på en annen måte ser vi at R_1 og R_2 også danner en parallellkobling.

Den kan vi betrakte som R_{FQ} og regne ut på samme måte.

Totalmotstanden til R_{FQ} gis på samme måte som ista.

$$R_{FQ} = \frac{R_1 \cdot R_2}{R_1 + R_2} = \frac{1}{2}$$

Spenningen over R_{FQ} er lik spenningen over R_1 som er lik spenningen over R_2 .

$$V_{FQ} = V_{1(S2) = \frac{R_{FQ}}{R_{FQ} + R_3} \cdot V_{S2}} = \frac{\frac{1}{2}}{\frac{1}{2} + 1} \cdot 3 = 1 \text{ V}$$

Total spenning!

Nå som vi har regnet ut begge bidragene $V_{1(S1)}$ og $V_{1(S2)}$ kan vi legge dem sammen og få den totale spenningen V_1 .

$$V_1 = V_{1(S1)} + V_{1(S2)} = 5 + 1 = 6 \text{ V}$$

- 3 Uke 4
- 4 Uke 5
- 5 Uke 6
- 6 Uke 7
- 7 Uke 8
- 8 Uke 9
- 9 Uke 10
- 10 Uke 11
- 11 Uke 12
- 12 Uke 13
- 13 Uke 14
- 14 Uke 15
- 15 Uke 16
- 16 Uke 17
- 17 Uke 18
- 18 Uke 19
- 19 Uke 20
- 20 Uke 21
- 21 Uke 22
- 22 Uke 23